

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden kedden egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frittal fizetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadjatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az ERDÉLYI-GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ, a lap szellemi részét illető közlemények az ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ címzendők. A hirdetési díjszabályzatról a kiadó hivatal ad felvilágosítást.

Szerkesztő bizottság: elnök **Dr. Berde Aron**; **Girsik János**, **Szabó Sámuel**, **Vörös Sándor**, felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos**.

Tartalom: Közgyűlési megnyitó: **Báró Kemény Gábor**. — Értesítés tenyésztők beszerzése tárgyában. -- Gyümölcsészeti tapasztalatok. Vidéki pomolog. — Egyveleg: A mezőgazdasági állapot. Birtokminimum kérdése Németországban. Martius havi meteorologiai észleletek. — Üzleti heti szemle. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Kemény Gábor közgyűlési megnyitója az erdélyi gazd. egylet közgyűlésén.

Tisztelt Gazdasági Egylet!

Három éve mult el annak, mióta szerencsém van a tisztelt gazdasági egyletnek elnöki méltóságát viselni. Három éve a terhes küzdelemnek és erős megpróbáltatásoknak.

Nem mintha az égnek különös csapásaival kellett volna szembe szállanunk; nem mintha éh-inséggel, szokatlan árviszakkal, mindent felperzselő szárazsággal, vagy dőghalállal kellett volna küzködnünk: a termések ugyan nem voltak valami fényesek, de azok hiánya általános inséget nem okozott; mindamellett is igen nehéz napokat élt át országunk, mert terményeinknek és gyártmányainknak az ára fokozatosan lejjebb szállt és a csapás tetőzésére a hanyatlás nem egyszer rohamosan és merőben váratlanul köszöntött be. Meg van inogva az üzleti biztosság érzete; gyakran beköszönt a jövedelmek apadása, vagy legalább a pénz értékének hanyatlásával nem arányos emelkedése, és néha a bukás.

Gazdasági krízisnek, válságnak szokás ezt nevezni. — Mindenekelőtt legyen szabad megjegyeznem, hogy ezen tovább és tovább harapódzó érték hanyatlás és bizonytalanság nemcsak a gazdasági nyersterményekre és gyártmányokra, hanem a kézi és gyári mű produktumaira is kiterjed; és esetleg sujtja nemcsak a földbirtokost, kézművest és gyárost; de ha ezek jólétükben hanyatlanak, sujtjaná a kereskedőt is.

Talán első gazdasági termelvény volt, a minnek ára egyszerre igen nagyot esékent, a birka-gyapju. Ezelőtt 20—25

évvél egyszerre azon találtuk magunkat, hogy saját piacainkra versenyez Ausztrália, Afrika és Dél-Amerika. Legelőbb mutatkozhatott a verseny egy oly értékes tárgynál, mely vám-mázsánként 80—100 és több frotot is ér. Ily tárgy könnyen elbir egy pár frot szállítási költséget; tényleg egyszerre a világ versenyével állottunk szemben. Az eredmény az lett, hogy azon gyapju, mely ezelőtt 20—25 évvél mázsánként 120—130 frotot ért, jelenleg 80—90 frotot kelt.

Nem tagadhatni, hogy a gyapju árának ezen lehanyatlásában hatással volt az is, hogy a technika előhaladása folytán a már elhasznált gyapjuszövetek foszlányaiból jelenleg képesek új szövetet készíteni. Ezzel azonban szemben áll az, hogy az öltözési luxus terjedésével nagyobb és nagyobb körben használnak most azok is gyapjuszövegetek, posztóféléket, a kik régebben a nélkül éltek. Ugy, hogy ha nem olvashatnók hétről-hetire, hogy Angliába az aukciókra hány ezer és hány tizezer zsák gyapju érkezett Ausztráliából, meg a Jöreményfokától, meg Braziliából, oly végtelen nagy területekről, hol nincsen tél, de van igen dús növényzet, s a számtalan juh-nyájak — mondhatni gondozás nélkül — félvad állapotban tenyésznek, kétségen kívül sokkal magasabb volna saját hazai gyapjunknak ára.

Buzát és egyéb gabonaneműeket még 20—25 évvél ezelőtt is, bármennyivel is rendelkezünk volna itthon, nemzetközi forgalomba hozni képesek nem lettünk volna. Hozzáférhető tengeri kikötőnk nem volt; lefelé a Dunát elzárták a vaskapui katonai raktárak, felfelé a Pozsony és Gyönyő között levő most is rosszul hajózható Duna-szakasz; és végre is a Duna maga az ország nagy részére nézve nem volt hozzáférhető, vasutaink nem voltak. Csaknem egész gabona- és lisztkivitelünk a vasutak építésétől számítható. Mert hiába vinnők Tokajból Szolnokra és onnan Szegedre a buzát; Marosvásárhelyről Nagyenyedre vagy Dévára a török-buzát: egyik helyt csak úgy feltehető, mint a másik helyt. Hogy exportunk lehessen, oly közlekedési eszközökre volt szükségünk, melyek folyamaink

mentéről a termést összegyűjteni és továbbítani képesek voltak. Egy pár esztendeig, 867 – 868-ban a gabona és főleg buzakivitelével igazi kincsbányára talált az Alföld. Jó volt a termés, nagy volt a bevetett terület, kitűnő volt az ár. Ugy látszik csak pünkösdi királyság volt. Tessék csak egy pillantást vetni a statisztikai adatokra, azóta mily óriási mértéket öltött, az észak-amerikai egyesült államoknak, Oroszországnak, Indiának sat. productiója.

Már csak az Egyesült-Államoknak termelése és kivitele mellett is hazánk termelő képessége és kiviteli ereje elenyészik. Az árak pedig, miután oly árakkal állunk szemben, melyek a földgömbön elérhető legolcsóbbak, szintén hanyatlanak. Itt pedig már nem oly áruról szólunk, mint a gyapju, melynél a közepes minőségű métermázsánként 130—150 frtot ér, hanem olyanról, mely 8—10—11 frtra tehető. Oda szállott ugyanis alá a szállítási költség, különösen vizen és legfőbbként a tengeren való szállítás, hogy nem forintokért, hanem mondhatni krajczárokért a fél földgömbön végig visznek egy métermázsa terhet.

Nem fogom egy sereg számadat felállításával untatni a t. gazdasági egyletet, csak azt kívánom felhozni, hogy Fiuméből a tömeges szállítás gőzhajón tonnánként 13 – 14 shillinget tesz Glasgowig, tehát mmázsánként 65—70 krt aranyban, akkor, midőn a távolság Fiumétől Glasgowig a nagy kerülés miatt, a mit az adriai tengeren Olaszország mellett végig és a Középtengeren hosszában, a gibraltári szoroson keresztül tenni kell, nagyobb, mint Glasgowntól New-Yorkig. Ez tengeri szállítás. Erdélyből Pestre egy mmázsa teher szállítás, 60—70 mértföldre, körülbelül szintén egy forint; Budapestről Fiuméig mintegy 80 mértföldre valamivel több egy forintnál. Ez vasuti szállítás. A mezőségről Kolozsvárra való szállítás, 6—7 mértföldről, tesz gyakran 30—40 krajczárt, ha egyáltalán lehetséges. Ez a tengelyen való szállítás.

Közlekedési viszonyaink jelen állásában senki se csodálkozzék rajta, hogy ha a saját magunk gabonája árát itthon lenyomja a világ piacára dobott nagy mennyiségű amerikai vagy orosz, egyiptomi vagy indiai buza.

Tovább mehetnék a példák kutatásában és kiterjeszhetném azokat a földmivelési nyers cikkekéről átmenve a fél és egész gyártmányokra, sőt kiterjeszhetném a földmiveléssel közvetlen összeköttetésben nem álló nagy-ipar gyártmányaira is. Nem akarom azonban a t. gazdasági egylet figyelmét terhelni a cukorgyártás calamitásainak elszámolásával, sem az amerikai szalonna, disznózsír esélyeinek mérlegelésével, sem a vasipar tultermelésével és a vásarak ezzel egybekötött leszállításával; az, a mit itt kiemelni akarok az, hogy: jelenleg úgy, a mint bármely terményre, vagy gyártmányra nézve nagyobb szükség mutatkozik, az egész világ termelői és gyártói azon törik fejüket, miképen lehetne legolcsóbban és legnagyobb mértékben előállítani a kívánt cikket és az előállítás után világpiacra szállítani; az eredmény rendszeren tultermelés, nagyobb kínálat, mint kereslet, az áraknak hanyatt-homlok esése, a mely gyakran oly váratlanul köszönt be, mint a múlt esztendőben a komló árának lecsappanása.

Ezt nevezik jelenleg közönségesen a földmivelésre vonatkozólag agrikulturális krízisnek, válságnak.

Az elnevezést egészen korrektnek nem tartom. Krízisnek ugyanis a bajnak egy oly összpontosítását szoktuk nevezni, a mely bizonyos határvonalon túl vagy a végveszélyt, vagy a biztos javulást adja meg. A világ nem fog elveszni; a baj pedig az egész világra és nem kizárólagosan a miénk. Küzdeni fog és fel fog épülni. Nem válságnak nevezendő helyesen, nézetem szerint a jelenlegi állás, mert igen tartok tőle, nagyon hosszúra fog nyúlni. Hajlandó vagyok a jelenlegi agrikulturális viszonyokat egy fejlődési stádiumnak fogadni el. Hiszen az egyszerű következménye annak, hogy a technikai ismeretek nagy mértékben kifejlődtek és elterjedtek; a gazda és gyáros igen nagy mennyiséget termel olcsón és a közlekedési eszközök jelen fejlettségében a termelvény vagy gyártmány a világnak mondhatnám bármely pontjára dobható. Itt tehát a termelő és gyártó mindig azzal konkurál, a mi előállítható oly árban, a hol az előállítás legkevesebbe kerül. A fogyasztó pedig szükségletét onnan fedezi, a hol azt számára legolcsóbban megszerzi a kereskedő, meghozza a gőzhajó vagy gőzkocsi.

Igy állana a dolog a teljesen szabad világ-iparral és világ-kereskedéssel szemben, közbelépnek azonban a védvámok és az államok speciális védekezései vagy más ipar irányában; közbelépnek az u. n. „pénzügyi vámok“, melyeknek első sorban való feladatuk az államok javadalmait öregbiteni és ezek a helyzetet még sokkal szövevényesebbé teszik és a bizonytalanságot fokozzák.

Szabad kereskedés a maga eszményi egészében nem volt, nincs és talán sohasem is lesz. Most távolabb vagyunk tőle, mint valaha. Az elmélet elfogadta tanait, hirdették különösen azon államok vezérferfiái, melyeknek nagy kiviteli kereskedésük volt; de még ezeknél is igen jelentékeny pénzügyi vámok állottak fenn. Például Anglia a szabad kereskedés zászlója alá esküdött; de ez legkevésbé sem gátolta abban, hogy az Angliába bevitt bortól, vagy szesztől igen nagy vámokat ne szedjen. A bevivőre pedig az egészen mindegy, hogy vajjon Nagy-Britannia a borra vetett nagy vámmal a saját bortermelését, a mi nincs, kívánja védeni, vagy pedig az, mint pénzügyi vám szerepel; és a bevivőre nézve egészen mindegy, hogy a jelentékeny szeszvám az angol fogyasztási adó ellensúlyoztatik-e, vagy az angol szesz-ipar védetik? Mindkét esetben a dolog lényege az, hogy fizetni kell busásan és hogy teljesen szabad kereskedés nincs.

A véd-vámosok megtámadták a szabad kereskedési elméletet és felhozták, hogy a világ nem egy ország, hogy a földön nem egy állam létezik, nem egy nemzet van, hogy minden államnak és minden nemzetnek szüksége van arra, hogy saját hazai iparral bírjon, hogy ha valamely nemzetnek fejletlen az ipara, az netalán kevés szellem és anyagi tőkére támaszkodva, más nemzetnek kifejlődött iparával nagy szellemi és anyagi tőkével a versenyt csakugy nem állhatja ki, mint nem győzedelmeskedhetik gyermek a felnőtt férfin, az amerikai benszüllött indián had európai seregen.

A küzdelem elméletben és gyakorlatban változó szeren-

csével folyt, miglen közbeléptek az észak-amerikai Egyesült-Államok a maguk óriási termelési képességükkel, fainak tekintélyt és nehézséget egyaránt nem ismerő végtelenül szívós és leleményes kitartásával, technikai értelmességével.

Az Egyesült-Államok nem kérdeztek semmi theoriát. Szükségesnek vélték, helyesnek látták, nagy vámokat szedtek; egyszerűen tengeri termelvényükkel és gyártmányukkal előzönlötték a szabad kereskedelemnek már-már meghódoló Európát.

Ezzel új korszak keletkezik.

Az öreg Európa felállította a szabad kereskedelemre vonatkozó elméletet, a nemzetgazdaság mindenütt azon iránynak kezdett hódolni, a kereskedelmi szerződésekben évről-évre apadtak a tarifa-tételek, midőn egyszerre az amerikai terményekkel való előzönlés következtében bekövetkezett lenyomott árak miatt mindeufelé jajveszékelnéni kezdett a földmives osztály és követelte a védvámokat.

A földmives osztály, a dolgot természeténél fogva, nagy súlyjal kell hogy bírjon minden államban. Nálunk az, viszonyítva az iparos és kereskedelmi osztályjal, még nagyobb, mint Európa nyugati államaiban. Meg kell ugyanis gondolnunk azt, hogy már kissé intenzívobb gazdaságnál is minden 15—20 hold megművelésére egy családnak évi munkája szükséges; egy szőlőn egy szorgalmas család alig tud megművelni másfél holdnyt; és ha kertészségbe megyen át a földművelés, a mi minden államban feltalálható, különösen nagy városok körül, szintén csak igen kis terület megművelésére képes egy család. Ha mindezeket meggondoljuk, át kell hogy lássuk, hogy más helyeken is, és a legnagyobb iparral bíró, legsűrűbb lakosságú országokban is mily számos és mily fontos állása van a földműveléssel foglalkozók összegének. Ezek jajveszékelésének öregbítésére szolgált azonban az ipar nem egy ágazatának művelői támaszra is, kik panaszt emeltek, hogy az idegen gyártmányok a versenyt ki nem állhatják. És most az ellenkező jelenséget szemlélhetjük, mint volt ezelőtt 30—35 esztendővel: mindenfelé bomladoznak a kereskedelmi szerződések és különösen azon két országban, melyekkel való kereskedelmi viszonyaink a legfontosabbak, beviteli vámokat állítanak fel a gazdasági nyers termelvényekre, lisztre, búzára, húsrá, juhra, szarvasmarhára stb., sőt még kereskedelmi szerződések mellett is nem egyszer láttuk állatkivitelünket megnehezítve az állati betegségek ellen való tülön-tül óvakodás miatt.

Kétséget nem szenved az, hogy védvámok alkalmazása és államsegélynek a legkülönbözőbb alakban való nyújtása, termelésnek és iparnak bizonyos előnyt nyújtani képes. A történelem igazolja, hogy Anglia ipara az állami segély szárnyai alatt fejlődött oly hatalmasra és hogy az észak-amerikai Egyesült-Államok gyáripára oly csodás gyorsasággal emelkedett világraható befolyásává, arra szintén hatással voltak az ott alkalmazott nagy vámok. Legyünk azonban tisztában felőle, hogy ha bár a vámok egyfelől az állam jövedelmeit öregbítik és másfelől a földművelés és ipar előmozdítására szolgálhatnak is, egy árnyoldalképen az ország polgárai igen jelentékeny részé-

nek zsebeit érinti és különösen a pénzintézeteknek és kereskedőknek hátrányára lehet.

Ha egy kissé közelebről szemügyre vesszük a védvámokat, kénytelenek leszünk megadni, hogy azok nem a maguk egészében számíthatók azoknak hasznára, a kiknek érdekében hozva vannak; hogyha az időpontot és a tárgyakat, a melyekre azok alkalmazandók, könnyebb is kijelölni, nehéz megállapítani azon magasságot, a melyben azok alkalmazása helyes, hogy a védvámok alkalmazása azon államokat, melyekkel kereskedelmi viszonyban vagyunk, ellenvámteleknek felállítására, retorzió eljárás alkalmazására indíthatja; és végre, hogy az ugyanazon egy országban levő termelők és fogyasztók között érdek-ellentétet támaszt.

Ismételhetem, a mit már fentebb is megjegyeztem, hogy védvámoknak alkalmazása igen helyes lehet, igen hasznos, sőt kikerülhetlenné is válhatik; mindazonáltal azon egyszerű tételeknek igazságát, melyeket az imént hoztam fel, senki sem fogja tagadhatni, ha a kérdést elfogulatlanul és nyugodtan tárgyalja.

Állítam, hogy a védvám nem egészen jut azoknak részére, a kiknek számára felállítatik. Például: ha valamely országban 80 kr. vám hozatik be egy métermázsza búzára, ezáltal, mint a tapasztalás bizonyítja, és mint elméletileg is kimagyarázható, nem 80 krral emelkedik a buza ára, úgy, a mint azt az egyes termelők eladják, hanem kisebb mértékben, teszem 60, 65, 70 krral. Rendesen a külföldi termelő árúját valamivel olcsóbban adja, igyekszik a szállítási és termelési költségeket még olcsóbbakká tételni; a belföldi kereskedő pedig osztozik a gazdával azon áremelkedésben, mely a védvám által bekövetkezik.

És mellözve most rövidség okaért azon két tételnek igazolását, hogy mily nehéz azon magassági határt megállapítani, melylyel a védvám alkalmaztassék, már csak azért is, mert a termelő és szállítási viszonyok képessége az államoknak változik, a védvám csak egy protekció, a melynek nem szabad a versenyt merőben kizárnia és nem szabad prohibitív vámmá fajulnia; és mellözve azt, hogy idegen államok, ha védvámokkal állanak szemben, maguk is védvámokkal és egyéb intézkedésekkel védekeznek, miután ez úgy is eléggé ismeretes; pár szót kívánok még szólni arról, hogy a védvámok mindig érdek-ellentéteket szülnék bármely ország különböző elhivatású polgárai között.

Maradjunk újra példaképen a gabona védvámnál. Ha ez behozatik, a gabona ára valamivel emelkedik. A földművelő ezen örül; és nálunk a földművelő osztály igen nagy. Igen jelentékeny a száma azonban már csak minálunk is azoknak, a kik sem vetnek, sem aratnak és búzát, lisztet vagy kenyeret piacról vásárolnak. Ha felemelkedik a búzának, a lisztnek, a kenyérnek az ára, ezek azt neheztelik és neheztelésük a földművelő osztály ellen fordul.

Lehet, hogy az iparosok egyik vagy másik ágazata képes lesz érvényesíteni abbéli törekvését, hogy ellenszolgalmánykép és hogy ők is meg tudjanak élni, egyik vagy másik iparcikkre is szállítassék védvám fel. Ha ez megtörténik, akkor könnyen

meglehet, hogy a gazda ugyan drágábban adja el buzáját, de majd drágábban is kell hogy vegye a posztót, a kalapot, a vasat stb.

A végén is még ha leghelyesebben alkalmazzuk is a védvámokat: akkor, mikor kell, éppen azon tárgyakra, a melyekre kell, éppen azon magasságban, a melyben helyes: még sem fogjuk többé eszközölhetni tudni sem mi, sem mások, hogy megsemmisüljön azon technikai előhaladás, a melyre a világ eljutott; hogy megbéníttassanak azon közlési és közlekedési előnyök, a melyek kifejlődtek. Ha pedig ezeket megfontoljuk, át fogjuk látni, hogy az összes védvámok behozatala csak szükségben segítő intézkedések és magát a bajt gyökeresen orvosolni nem képesek.

Majdnem természetesebb és hatályosabbnak látszik nekem azon segély, a mely a maga idejében, fejlődésnek induló, vagy szorultságba jutott földmivelési, ipari, kereskedelmi irányzatoknak, vagy vállalatoknak állami intézkedés és kormányi ténykedéssel más alakban nyújthatók. Például a közlekedési eszközöknek fejlesztése; a keletkező ipar-vállalatoknak kedvezmény nyújtása; a helyesen tervezett árvízmentesítések által egytelől a biztosságnak megszerzése, másfelől nagy területű jó földnek művelésre alkalmassá tétele; és specialiter a földművelésre vonatkozólag: a talajjavítás nagyfontosságú kérdésnek előmozdítása, az állattenyésztésnek emelése, a tenyészállatok hozzáférhető tételével; a bortermelésnek, helyes szőlő-művelés és borkezelés következtében értékesebbé tétele stb. stb.

Ilyen irányban működtem, mint földművelés-, ipar- és kereskedelmi minister és működöm, mint közlekedési minister és azon meggyőződésre jutottam, hogy ezen irányban felhasznált ezer forintok, különösen ha azok felhasználása az öntevékenységét is felkölti, százozretet érnek meg.

A pénz nem mindig egyenlő értékű az ember élte folyamában. Az a segély, a melyet valamely gazdaságát éppen be rendező és megalapító gazda a kulturmérnökség által, vagy a tenyész-marhák olcsó és biztos megszerezhetésében, vagy borainknak a központi mintapinczében kezelése által, vagy okoszerű kenderáztatók felállításával által nyer és az a segély, a melyet valamely iparos vagy gyáros az élet megkezdésének pillanatában találhat, az gyakran többet ér, mint a meglelt jó viszonyok közt levő gazdát, vagy jó hírű iparost tiz vagy akár a százannyi segély is érné; nem egyszer a létet biztosítja számára. És ezen nemű segélyt az állam minden nagyobb megéröltetés nélkül nyújthat: legtöbbször oly előnyök nyújtásáról lehet szó, melyek az államnak közvetlen pénzkidást alig okoznak, vagy oly viszonyosan csekély összegek feláldozásáról, a melyeknek a felhasználásához sok körültekintés és sok tapintat, de viszonyosan kevés pénz szükséges.

A most jelzett irányban való segélyezései az államnak sem változtatja ugyan meg azt, hogy minden utolsó vasuti állomáson is a világ-piaczon álljunk, a világ concurrentiájával legyünk szemben, de életerős, természetes működésre, öntevékenységre vezetnek, melyek biztosítják számukra azon helyzetnek elfoglalását, melyre hazánkat nagysága, helyzete, éghajlata, talaja, stb. jogosítja. E tekintetben még felsősége is van

ezen nemű állami segélynek a felett, melyet a védvámok nyújtanak.

Régi magyar közmondás, hogy „szemesé a vásár.“ Soha sem érvényesül ez inkább, mint éppen korunkban.

Ha végig tekintünk hazánkon és specialiter Erdély bércei között, meggyőződünk róla, hogy bizonyos oly előnyökkel rendelkezünk, melyek habár eddig meglehetősen parlagon is heverték, szűkebb hazánknak kincsbányáivá válhatnak.

Legyen szabad ezek közül egy pár gazdasági ágazatról, habár igen röviden is, külön megemlékezni.

Az erdélyi fehér asztali bor, a legkitünőbb productum, a mi csak szőlőfán terem, úgy, a mint azt a természet a gazdának rendelkezésére bocsátja. Hangsúlyozni kívánom, hogy fehér asztali bor legyen. Erdélyben ugyanis rendesen és helyesen nem lehet hamarabb szűrni, mint október legvégén. Addig itt rendesen szoktak már derek lenni. A derek, köztudomás szerint, a szőlő héjában rejlő festőanyagot elrontják. Így tehát vagy rossz, nem kellő zamatu bort szűrünk, vagy olyat, mely nem igazi piros és melyben a piros bortól meg várt jelleg hiányzik. Azt pedig nem is szükség bizonyítani, hogy az erdélyi aszu nemcsak a tokaji, de igen sok más aszakkal a versenyt ki nem állja. Hogy azonban mily felülmulhatlanná válnak az erdélyi jó fehér borok: eléggé bizonyítják a központi mintapinczében kezelték.

Egy másik oly productuma Erdélynek, melylyel kiállhatja a versenyt a világnak bármely részében producáltakkal: a gyümölcs; ide értem a csemege-szőlőt is. Sem finomságra, sem zamatra, sem szépségre, nem a nagyságát értem, kitünőbbet, mint pld. az erdélyi alma és némely csemege-szőlőfajok, nem ismerem. Fájdalom, mindezekből nagyon kevés pénzt lát az erdélyi gazda és kertész. Még eddig nincsenek egybekötetései, kik rendes vásárlói lennének. Bizonyos részben legalább éppen e miatt, sehol sem termeltetnek akkora mennyiségben, hogy rendes kereskedelmi czikkeket képeznének. Nehezíti e kereskedés lábrakaphatását az is, hogy e tekintetben keleti szomszédjainkra átalán véve nem számíthatunk, nyugat felé pedig egész hazánkon kell keresztül menni, míg piacra jutunk. Egy igen érdekes jelenség az, hogy a nagyobb, a jelentékenyebb szőlő-exportok nem legkitünőbb csemege-szőlőt termő vidékekről van, hanem azokról, melyek a közlekedési viszonyok fejlődése szerint könnyebben hozzáférhetőkké váltak. Például Nagy-Maros vidéke, Pozsony vidék, Versecz. Ezek közül különösen Versecz és Nagy-Maros vidékét, fájdalom, nagyon megtámadta phylloxera. Lehet, hogy Erdély ama csapásnak kevésbé van kitéve, fekvésének magassága, teleinek zordonsága és nyarainak kevésbé perzselő volta miatt. Erős meggyőződésem, hogy a gyümölcs és csemege-szőlő-kereskedésnek jelentékeny jövője van, csak kitartásra és körültekintő tevékenységre van szükség.

Az erdélyi szarvasmarhának, mint igavonónak, nincs párja. Nem a budapesti kiállításokon lett az előismerve, de a tapasztalás igazolja. Hiszen az alföldre, sőt még a dunántúli részekbe is elviszik az erdélyi igás ökröket; és gyakran a bánfi-hunyadi, tordai, szentpéteri, szászrégeni városokon hemzse

a királyhágotúli vásáros. Az igás-marha-kereskedés kétségen kívül Erdély legjelentékenyebb gazdasági és kereskedési cikkei közé tartozik; miután azonban Erdély meg van áldva a legkitünőbb legelőkkel és a kaszálók közül is sok jeles van, még ha a nem kis mennyiségű vadvizéseket le is számítjuk: a szarvasmarha-productiót Erdélyben határozottan emelni kell.

Mindenesetre figyelmet érdemelnek saját hazai fajtánk mellett a jelesebb külföldi fajok is, különösen azon gazdaságokra nézve és azon vidékekben, melyekben a tej- és hus-productió a cél. Ezek ugyanis több tejet adnak, mint az erdélyi fehér marha, két-három év alatt oda fejlődnek, mint az erdélyi marha négy-öt év alatt; és jelentékenyen súlyosabbak. Egy tisztességes karban levő algaui tehén, hogy ne is beszéljek simmenthaliról, van oly súlyos, mint egy jókora erdélyi ökör.

A szarvasmarha-tenyésztés annyival inkább megérdemli figyelmünket, mert a nyers husnak, vagy élő marhának az Oceánon való átszállítása még mindig uinosan egészen megoldva.

Nem mulaszthatom itt még el az erdélyi gazdasági állatoknak egy speciálitását megemlíteni: az igénytelen erdélyi közönséges, vagy erdélyi oláh juhok értem. Ugy, a mint azt Erdélyben tartják, a darabonként nyolcz-tíz forintot érő kis állat képes évenként négy-öt forint bruttó jövedelmet adni. Erdélyben a mult két-három évtized alatt a juhtenyésztés nagyon lehangyatlott. Nemcsak azért, mert az oláhországi és moldvai határszéli legelőket bérlő juhos-gazdák kereskedése, a Balkán félszigeten bekövetkezett politikai alakulások miatt, majdnem egészen megsemmisült; de azért is, mert az utóbbi tíz-tizenöt évi szakasz erős éveiben, mételyben tömérdek juh pusztult el. A métely, t. gazdasági egyesület, az erdélyi juhtartó gazdáknak ijesztő réme.

Köztudomásu ugyanis, hogy a moesáros helyeken vizet tartó mélyedésekben legeltetett juh elmételyesedik. Erdélyben pedig nemcsak az aljakban, nemcsak minden vízfektü tereken jönnek elő vizes, forrásos mélyedések, teknők, de messze fenn, a hegyoldalokon is. Néhol magasan, a hegyoldalban eredő, s a föld színe alatt elvonuló csekély vizér egymaga több száz ölnyi hosszúságban okoz apró tócsákat, s képez métely-fészkeket. A hol az ily hegyoldalban levő vizér alagsóvezetés által eltávolítható, talán 2—3000 alagsó lerakásával biztossá tehetünk egy, vagy talán több száz holdra terjedő legelőt is. Hogy pedig az alagsóvezetett terület legelője biztosságot nyújt a métely ellen, nemcsak az elmélet mondja, de már gyakorlati tapasztalatok is igazolják.

Ime, már több gazdasági ágazatot jelöltem meg, a melynek jelentékeny fejlesztésére Erdély hivatva van. Folytathatnám a megkezdett sorozatot tovább is; nem teszem azonban, mert egyfelől beszédem igen hosszúvá válnék, de másfelől, mert talán sikerült is bebizonyítanom azt, hogy öntevékenységre, vagy ha úgy tetszik, öntevékenységünk fokozására van szükség; és jeleztem azt, hogy milyenféle várakozással és reménnyel tekintek gazdatársaimnak öntevékenységére.

Összefoglalom nézeteimet.

Nem hiszem, hogy a jelenleg létező, u. n. gazdasági krízis, egy rövid válság lenne, melyen ilyen, vagy amolyan törvé-

nyekkel, s jelesen a védvámok alkalmazásával segíteni lehetne. Sőt — azt hiszem, — hogy jelenlegi küzdelmeink egy fejlődési stadiumot képeznek, a mely folyománya a technikai ismeretek előhaladásának és elterjedésének, párhuzamosan a közlekedési eszközök kifejlődésével.

Nem utasítom egyáltalában vissza a védvámok alkalmazását, sőt azokat bizonyos korszakban, bizonyos magasságban magam is alkalmazandóknak tartom. A védvámokat azonban oly kétélű fegyvernek tartom, mely a leghelyesebb alkalmazás mellett is, kifelé is, befelé is vág; és oly köpönyegnek, mely nemcsak a hasznos növényt, de a burját is védi. Kifejtettem volna, ha az idő engedte volna, hogy a földmivelők hitelének korlátozása, a földbirtok bizonyos határon túl menő eldarabolásának megakadályozása, a gazdasági hitelszövetkezetek felállítása és egyéb tételök, melyek veszélyesebbek a betegség-nél; részben haszon nélküliek, részint kegyes, humanisticus intézkedések. És a szövetkezetek felállításának fontossága csak akkor van, ha az eszmét a gyakorlati öntevékenység karolja fel. Mindezeknél nagyobb súlyt fektetek az okszerű állami segélyezésben részesülő öntevékenységre. Küzdelmeink közelebb-ről a földmivelés terén is igen jelentékenyek voltak; de mindezek mellett is, nagyban és egészben előre haladtunk. Mindent összevéve, nem lehet azt mondani, hogy országunk jelenleg szegényebb, mint volt; sokkal többet produkál, mint ezelőtt csak 20—30 évvel, és van, habár kezdetleges, külkereskedelmünk, a mi régebben — mondhatni — nem létezett. És elő fogunk haladni helyes és kitartó öntevékenység mellett addig is, míg vissza fog térni újra a kereskedelmi szerződések korszaka, melyet a kölcsönös compensatiók korszakának nevezhetünk. Legyen és maradjon jelszavunk: segítsünk magunkon, Isten is megsegít és boldogulni fogunk!

Erdélyi 410. szám.
gazd. egyesület 1885.

Értesítés tenyészszők beszerzése tárgyában.

A nmlgu földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium erdélyi gazdasági egyesületünk indokolt felterjesztésére 9097. szám alatt kegyes volt velünk tudatni, hogy a kolozsi törzsgulya felállításánál mindenesetre tekintettel kíván lenni a Királyhágotúli — tehát erdélyrészi tenyészanyagra és felhívta egyesületünket, hasson oda, hogy az erdélyrészi tenyészszők hozzák el a legközelebb tartandó kolozsvári tenyészállatkiállításra eladó jobb üszöket, hogy azokból a megfelelők az említett gulya részére beszerezhetők legyenek.

Midőn ezen éppen oly fontos, mint örvendetes elhatározást t. gazdatársainknak ezennel jó eleve tudomásukra hozzuk; egy-szersmint felkérjük sziveskedjenek akként intézkedni, hogy az 1886-ban augusztus végén tartandó kolozsvári IV-ik tenyészállatkiállításán jól fejlett 2—3 éves üszökből a beszerzésre kívánt anyagot bemutathassák.

Kolozsvárt, 1885. april hó 7-én.

Szabó József, s. k.
egyleti alelnök.

Gamauf Vilmos, s. k.
egyleti titkár.

Gyümölcsészeti tapasztalatok.

(Folytatás.)

November. 53. Calebasse Bosc. Elég erőteljes fán, elég jól termi szép, közepnagy, minden tekintetben jeles gyümölcsseit, legelső rendű csemege és kereskedelmi czikk.

54. Soldat Laboureur. Elég erőteljes fán, szép, nagy, elég jó gyümölcsseit, nálam ritkán és gyéren termi, nem ajánlom.

55. Fondante de Bihorel. Nem igen erős fán, elég bőven terem, de rothadásnak van alávetve, szép, nagy gyümölcsei igen jók, jó csemege körte.

56. Des Canonvéjes, fája erőteljes, gyümölcse szép, nagy és jó, de nálam terméketlen.

57. Beurée Napoleon. Középerőjű fán bőven és egyenletesen terem, szép nagy zöld gyümölcse kitünő. Legelső rendű csemege és kereskedelmi gyümölcs.

58. Beurée delicat. Gyenge fán, apró gyümölcsei, elég bőven teremnek, de bárha igen jó minőségű, tulságos kis alakja miatt, nem ajánlom.

59. Beurée Poponelles. Erőteljes fán, bőven terem, jó gyümölcsei muskatály ízűek és közepes nagyságúak.

60. Beurée Baquet. Erőteljes fán, nem minden évben, de rendszeren bőven terem, szép nagy gyümölcsei, kár, hogy kissé fanyarak.

61. Beurée Clairgeau. Középerős fán, rendszeren terem, elegendő óriási nagy, gyönyörű gyümölcsöket, kár, hogy azok nem minden évben jó minőségűek.

62. Comte Lelieure. Középerős fán, gyengén terem, nem valami feltünős nem is jeles gyümölcsöt.

63. Kísérlet alatt áll mint igen dicsért faj a Beurée Durondeus.

Nov.—Deczember. 64. Comte de Flandres. Elég erőteljes fán, kár, hogy nem jól terem, szép, nagy, kitünő, többnyire magvatlan gyümölcsöket. Épp ezért csak mint csemege ajánlható.

65. Helene Grégoire. Nagyon kényes, (gyakran elfagy a fa maga), középerős fán, nem minden évben, de mikor terem, elég termése van. Gyümölcse közepnagy, gyönyörű sárga-piros és kitünő minőségű. Legelső minőségű csemege gyümölcs.

66. Louis Grégoire. Középerős fán, apró zöld gyümölcse, nem igen terem s bárha igen jó, ezért nem ajánlhatom.

67. Madame Elisa. Erőteljes fán jól terem, közepnagy, de másodrendű gyümölcsöt.

68. Madame Grégoire. Erőteljes fán, keveset terem, szép nagy zöld gyümölcse, igen jó, de legalább fiatal fán tanúsított csekély terméseért, csak csemege gyümölcsképpen ajánlhatom.

69. Souvenir de Leopold I. Erőteljes fán, nagyon keveset terem, igen nagy, zöld gyümölcse, talán tulságos savanyu is.

70. Jules de Lyron. Erőteljes fája, jól terem, de szép nagy sárga gyümölcse nálam érés előtt mind elrothad.

71. Henriette Bouvier. Elég erőteljes fán, elég bőven terem, jelentéktelen gyümölcse, középminőségű.

72. Henri Grégoire és

73. Josephin Grégoire, gyenge fán, sok, apró, középminőségű körtét terem.

74. Rousselet Van der Vaacken. Nem erős fán, sok, apró, jó muskatály körtét terem, csak csemegének ajánlhatom.

75. Philippe Delphosse. Gyenge fán, sok apró, elég jó körtét terem.

76. Colmar Silly, szintén gyenge fán, elég, de apró, jó gyümölcse van, mindkét faj, nem versenyképes.

77. Beurée Wetteren (én úgy kaptam, hogy szinonim a Bézi Saint Waatt-tal). Nagyon erőteljes fán, nagyon egyenlően és sokat terem, jó nagy gyümölcsöket hoz, melyek igen jók és legelső rendű kereskedelmi gyümölcs. Nekem egy fa utolsó három évben összesen 105 frtot jövedelmezett.

78. Crasami. Középerős fán nem mindig terem, elég nagy, de csak elég jó gyümölcsöt.

79. Vice President Dellhaye. Gyenge fán, roszszul terem, közepnagy, kitünő jóságú gyümölcsöt, csemegének is csak jóságáért ajánlható.

80. Nouvelle Aglaé Grégoire. Előteljes fán, jól és sokat terem, közepes, szép, sárga és piros gyümölcsöt, nálam érés előtt mind elrothad. De miután nagyon dicsérve van, újból meghozattam, nehogy tévedés legyen a fajban, az új ág még nem termett. Kísérlet alatt van a nagyon dicsért

81. Colmar Darras és

82. Fondante du Panitel.

Septembertől—Deczemberig, ezen kiválság körté évad alatt, az alma alig érdemel figyelmet, épp ezért nálam meglehetősen el is van hanyagolva.

Sept.—Octoberi a 83. Pomme neige, elég erős fán, közepes nagyságú, szép sárga-fehér, jól termő alma. Ugyanezen időben

84. Reinette à feuille d'Acuba. Erőteljes fán, elég nagy, piros, néha, jegyes, igen jó alma, csemege és kereskedelmi gyümölcs.

Oct.—Novemberben. 85. a Pilót és

86. Hawley, első gyengébb, második erőteljes fán, gyönyörű, nagy, kitünő alma, kár, hogy egyik sem terem bőven, ezért csak mint csemege ajánlható.

Vidéki pomolog.

(Folyt. köv.)

EGYVELEG.

— A mezőgazdasági állapotról a földművelési ministeriumhoz beérkezett jelentések szerint az ősziek a lefolyt száraz fagyok miatt az ország legészakibb részein megritkultak ugyan, általában véve azonban azok állapota a repce kivételével megnyugtató, habár a most uralgó szárazság fejlődésükben kissé hátráltatja őket.

A tavaszi munkálatok folyamatban vannak, sok helyen

elvetettek, sőt a déli részeken már zöldelő tavaszi vetések is láthatók.

A takarmányhiány országszerte érezhető.

Az állategészségügy, leszámítva a szarvasmarhák közt szóróványosan előfordult néhány tüdőgyulladás, száj- és körömfájás betegedési eseteket, továbbá a juhok közt, különösen az erdélyi részeken feltűnt mételety — kielégítőnek mondható.

* * *
— A birtok minimum kérdése Németországban komolyan lép előtérbe. A német gazdasági tanács, melynek működése tulajdonképpen abból áll, hogy előkészíti a birodalmi gyűlés elé hozandó törvényeket, febr. 16-iki ülésében a következő határozatot hozta:

1. „Hogy egy termelés-képes gazdasági családi birtoklás előmozdittassék, kívánatos mikép jövőben a német birodalomban bizonyos minimalis nagyságu gazdasági és erdészeti ingatlanok öröklése az általános német polgári törvénykönyvbe főlvendő német örökösödési jogban akként állapíttassék meg, hogy az illető birtok tartozékaival együtt egy örökösé lehessen, oly becsértékben — esetleg katasteri értékben — számítva, a melylyel az öröklés beálltakor tényleg bir, de azon kikötéssel, hogy az adósságok levonása után fenmaradó birtok értékéből a köteles örökrész a többi társörökösöknek kiadassék.

2. Ezen öröklési jog részint a törvény erejénél fogva (fentartva az örökhagyónak ezen öröklési rend teljes vagy részletes megváltoztatását, egyéb jogérvényes végrendekezések által) vagy közvetve a tényleges birtokos jogérvényes nyilatkozata folytán egy hivatalosan vezetendő birtokteleggönyvbe igatandó.

Hogy e két forma közül melyik fogadtassék el, továbbá, hogy a parasztbirtok fogalma és nagysága, ugyszint az örökösnek személye, jogai és kötelességei, az öröklött vagyon értékbecslése, mily módon állapíttassék meg, a birodalmi tanácsban képviselt egyes államok törvényhozásai által határozottassék meg.

3. A birodalmi kancellár felkérte, hogy a német gazdasági tanács ezen megállapodását a német polgári törvénykönyv kidolgozásával foglalkozó bizottsághoz felhasználás végett áttegye.

A parasztbirtokok határtalan eldarabolásának tehát Németországban minden valószínűség szerint gát lesz vetve. (G. L.)

* * *
— Mártius havi meteorologiai észleletek. A kolozs-monostori állomás észleleteiből közöljük a mártius havi összevont adatokat, u. m. légnomás (tengerszinre redukálva) középátlaga 759.1, legmagasabb mártius hó 11-én 767.4, legkisebb mártius hó 7-én 749.7 milliméter, középhőmérséklet C° 3.1, legmagasabb mart. hó 31-ken 16.5, legkisebb mart. hó 14-én — 7.2. A páranomás állaga 4.2 millimeter, a légnedvesség százalékanak állaga 76. A napontai 3-szori észlelésnél előfordult: szélszend 9-szer, szél 84-szer, ugyanis északi szél 5-ször, északkeleti szél 4-szer, keleti szél 30-szor, délkeleti szél 2-szer, déli szél 2-szer, délnyugoti szél 2-szer, nyugoti szél 33-szor és északnyugoti szél 6-szor. A csapadékos napok száma tett 7-et, hó volt 3, jég —, égháboru — napon, összesen 24.5 millimeter csapadék volt e hónapban, legtöbb 7-én, azaz 4.6 millimeter. —

Üzleti szemle.

Marha- és sertésvásárok jegyzései.

Budapesti marhavásár april 2-án. Összes felhajtás 6211 db. nagy és apró marha. — Ebből eladatott 33 db. bika, 381 db ökör, 400 db vágó tehén, 181 db. fejős tehén, 38 db. bival, 694 db. borju, 3884 db. bárány, — db. juh. Árak: bika darabonként 110—250 frt, ökör páronként 190—380 frt, vágó tehén páronként 180—260 frt, fejős tehén darabonként 110—190 frt, bival páronként 150—230 frt, borju darabonként 6—25 frt, bárány páronként 4—8 forint, juh páronként — — frt. Húsarak 100 kilonként: ökörhús 51—55 frt, tehénhús 49—52 frt, borjuhús 60—65 frt, bivalhús 45—49 frt.

Pozsonyi marhavásár mart. 30-án Összes felhajtás 1228 darab, és pedig 1020 darab magyar, — darab lengyel és 208 darab német fajta. Árak 100 kilonként: magyar hizó 52—68 frt, lengyel — frt, német 60—64 frt, tehén — — frt, bika — — frt, bival — — frt. Lábán darabonként — — frtot fizettek.

Bécsi marhavásár mart. 30-án. Összes felhajtás 1413 drb és pedig 318 drb. magyar, 689 drb. lengyel és 206 drb. német fajta. Árak 100 kilonként: magyar hizó 52—63½ frt, lengyel 52—60 frt, német 52—63 frt, tehén — — frt, bika — — frt, bival — — frt. Lábán darabonként — — frtot fizettek.

Kőbányai sertésvásár april 3-án. (Az első magyar sertésbizalmi és kölcsönelőező részvénytársaság jelentése.) A husvétii ünnepek folytán e héten az üzlet csökkenő árak mellett igen csendes volt.

Heti átlag árak: magyar vál. áru 260—320 klgr. nehéz 43½—44 krral, 180—240 klgr. nehezék 43—44 kr. Öreg 300 klgr. túli nehéz 41—42 kr, vidéki sertés 42—43 kr. Transitóban: szerbiai 41½—44½ kr., románia 41—42½ kr, tüskés — krral tiszta kilogrammonként. Összes felhajtás: 7107 darab, összes elhajtás 4704 drb.

Bécsi sertésvásár mart. 31-én. Összes felhajtás 6845 drb. és pedig 1438 drb. nehéz, 1870 drb. középnehéz és 3537 drb. süldő. Árak 100 kilonként: nehéz 40—42 frt, középnehéz 38—40 frt, süldő 33—42 frt; szalonna és zsir 44—50 frt.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

A
magyar gazdatisztek és erdészek
segélyegyesülete

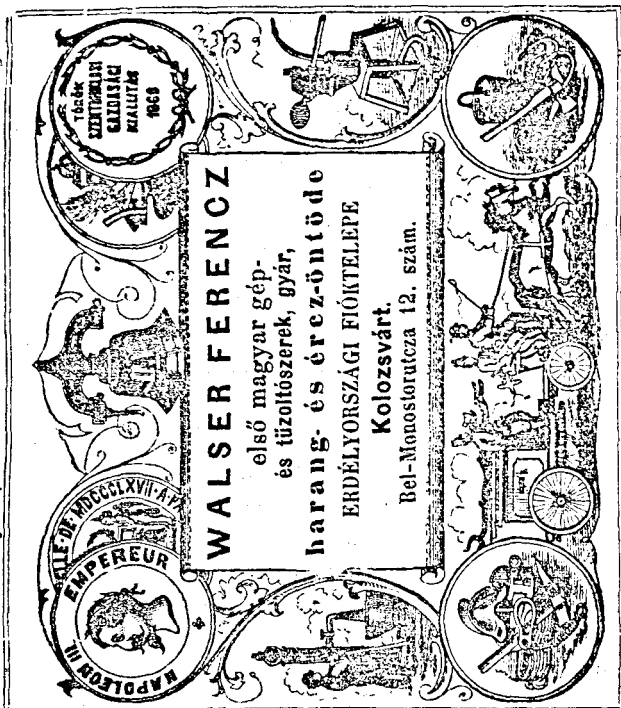
ajánlja a t. cz. földbirtokos és bérlő uraknak állás-közvetítő-osztályánál bejelentett tagjait elhelyezésre. Az ez ügyben való felvilágosítások díjmentesek. Ügyvezetői iroda: Budapest, papnövelde-utca 6. szám alatt.

Krocsák G. Emil,

(14—52.) (3.) e. ügyvezető.

Kívánatra árlapok és költségvetések bármintve küldetnek.

Üzlet nagyjobítás és vízművészeti kellékek tárlata.

Szerelő-műhely vívezetékek kútak s berendezésére.

(1.) Termésesen leszállított egyári árk mellett. (14-52.)

A legkötőbb és legolcsóbb anyag gazdasági telepek, legelők, gyümölcskertek, vadaskertek, vasutak stb. bekerítéséhez.

FELTEN és GUILLEAUME-féle
szabadalmazott
aczel-, tüskés-, kerítés-sodronyt

100 és 250 métert tartalmazó gombolyagokban és pedig:
12 cmnyi közökben befont tüskékkel folyó méterenkint $6\frac{1}{2}$ krért
6 " " " " " " " " " $7\frac{1}{2}$ "

Kétszálú aczel-sodronyt tüske nélkül

100 métertől kezdve bármely méretben folyó méterenkint $4\frac{1}{2}$ krért. továbbá a megerősítéshez szükséges horganyozott kettős aczélszegeket és a sodronyok kifeszítésére szolgáló feszítő emeltyűt ajánlanak

Kollerich Pál és Fia

csász. és királyi udvari szállítók

BUDAPESTEN, (6.) (7-16)

IV. ker. Ferecz-József-rakpart 21. szám.

Mintákkal ugyszintén a kerítések felállítására vonatkozó utasítással kívánatra készségesen szolgálunk.

PIACZI ÁRAK.

A heti vásár		Gabona mérték	tisztá buza	elegy buza	rozs	árpa	zab	török-buza	100 kilo		1 köb-meter tűzifa	1 kilo marhahús
helye	napja								széna	szalma		
k r a j c z á r o k b a n												
Bécs	április	4 metermázsa	932	—	850	820	727	700	—	—	—	—
Budapest	április	4 " "	845	—	755	780	605	600	—	—	—	—
Balázsfalva	április	2 hektoliter	550	475	400	—	250	400	300	—	280	40
Brassó	április	3 " "	620	420	380	380	240	350	320	175	240	44
Deés	mártius	31 " "	720	620	520	480	420	450	680	280	320	36
Gyula-Fehérvár	mártius	21 " "	570	450	400	—	250	400	350	135	260	46
Kézdi-Vásárhely	mártius	26 " "	570	460	410	400	230	400	400	100	300	40
Kolozsvár	április	2 " "	577	—	421	—	261	435	450	220	300	48
Maros-Vásárhely	április	2 metermázsa	700	560	600	—	480	530	350	150	300	46
Nagy-Szeben	április	3 hektoliter	540	420	360	420	210	390	200	140	325	44-46
Nagy-Várad	mártius	31 " "	596	488	442	386	264	403	260	120	350	48
Sepsi-Szent-György	mártius	30 " "	580	540	400	350	220	330	300	120	175	44
Szász-Régen	április	3 " "	512	381	400	—	220	412	350	200	240	40
Torda	mártius	28 " "	550	375	375	400	330	400	300	15	250	40

Nyomatott Gáman János örökösainél, közép-utca Minorita-épület.